

Cilj koji je Srbija postavila za smanjenje emisija ugljen-dioksida od 9,8% do 2030. nije dovoljno ambiciozan za zemlju koja želi da 2020. postane članica EU. Sve ukazuje na to da prilikom obračuna cilja koji se postavlja u odnosu na 1990. nisu uključeni noviji podaci o emisijama na Kosovu, mada to nije zvanično razjašnjeno. Vlasti treba da prestanu da poriču da je lignitu vreme prošlo i moraju pripremiti sektor rudarstva za energetske tranziciju, kako bi se izbegao scenario kakav se desio u Velikoj Britaniji po zatvaranju rudnika 1980-tih. Budućnost je u ulaganju u energetske efikasnost, energiju vetra ili Sunca i decentralizovanom energetskom sistemu u smislu različitih izvora i načina za proizvodnju energije, smatra Tankosić-Keli koji je u Beogradu učestvovao na petom Beogradskom bezbednosnom forumu.

Organizacija koju predvodite kritikovala je plan Srbije za smanjenje emisija ugljen-dioksida, kao i pohvale koje su tome planu stizale iz EU. Koji su vaši stavovi u vezi s tim?

To je vrlo neambiciozan cilj za Srbiju. Premijer (Srbije Aleksandar) Vučić je rekao da očekuje da ćete biti spremni za članstvo 2020. godine. Cilj EU za smanjenje emisija se udvostručio, utrostručio u odnosu na ono što želite da uradite. Ako želite da pristupite EU, biće vam potrebno da dostignete smanjenje od 40% do 2030.

A nije se stiglo ni blizu toga, tako da je vrlo razočaravajuće i u pogledu klimatskih promena koje ugrožavaju svet ali i u odnosu na građane jer se do toga stiže tako što zgrade u kojima žive ljudi postaju energetske efikasnije, a industrija efikasnija.

Neambiciozan cilj nije samo loš diplomatski znak ili znak da niste zaista posvećeni evropskom cilju, već je loš i za same ljude. Taj cilj je nešto na čemu treba da radite zbog svoje zemlje jer ćete smanjiti zagađenje i upotrebu uglja i povećati energetske efikasnost. Zašto taj cilj nije ambiciozniji?

Ako želite da pristupite EU morate da smanjite emisije za 40% do 2030. Balkan je u pogledu toga u povoljnijem položaju, pošto se cilj određuje u odnosu na 1990. a u celom regionu su se, pošto se raspala bivša Jugoslavija i izbili sukobi, emisije znatno smanjile. Tako ni standardi koje treba dostići nisu mnogo visoki.

Takođe, (u obračunavanju cilja) po prvi put su izostavili Kosovo (iz podataka o emisijama u Srbiji) dok na svakom drugom političkom planu žele da Kosovo bude uključeno.

Da sam ja građanin Srbije, voleo bih da vidim da su postavili visoki cilj kako bi pokazali da žele u EU i da su se usredsredili na energetske efikasnost i konkurentniju industriju.

I dalje nije jasno da li su statistički podaci u obračunavanju cilja uključivali i Kosovo. Da li ste dobili neka razjašnjenja u vezi s tim?

Nije bilo razjašnjenja u vezi s tim. Ali kada saberete brojke, to izgleda kao odgovarajuće objašnjenje za to kako su došli do broja do koga su došli.

Da li ste o tome razgovarali sa organizacijama i institucijama Srbije ili predstavnicima EU i UN nadležnim za klimu?

Stvari treba drugačije postaviti. Kada određujete nacionalni cilj za smanjenje emisija, treba da razgovarate sa svojim građanima. Nije na nama da idemo da razgovaramo sa vlastima već one treba da naprave forum u okviru koga će razgovarati o tome sa civilnim društvom i industrijom. Ako se upuštate u to, morate to uraditi uz mnogo više konsultacija nego sada. Da li mislite da EU dovoljno insistira na zaštiti životne sredine u pregovorima o pristupanju? EU ima poglavlje o životnoj sredini i pravnu tekovinu u kojoj 50 do 70%, zavisi kako gledate, otpada na životnu sredinu. Mnoge od tih komponenti za životnu sredinu odnosi se na stvari poput toga kako sprečiti kod dece razvoj astme ili smrt zbog zagađenja od uglja ili kako omogućiti da ih ne ugrozi otrovno olovo iz vozila. Neke stvari koje zovemo ekološkim, odnose se ustvari na to kako da vaša deca budu bezbedna i da rastu u zdravoj okolini, dakle, na zdravstvena pitanja.

Srbija se u velikoj meri i dalje oslanja na lignit na čemu se zasniva i razvoj mnogih njenih regiona. Kako preokrenuti taj energetska trend a da se pritom ne ugrozi razvoj i socijalni položaj stanovnika?

Jedna jedina i najveća odgovornost vlade kada je reč o uglju jeste odnos prema ljudima koji su sada rudari a za 20 godina će biti nezaposleni.

U Nemačkoj, rudari koji su stariji od 50 godina ostaju na svom poslu dok su rudari između 25 i 50 godina već u programima prekvalifikacije. O tome se dogovaraju sindikati i vlada. Mlađi od 25 godina se ni ne obučavaju u oblasti rudarstva već za sektor energetske efikasnosti.

Američki savet za energetska efikasnost je uradio studiju koja pokazuje da ćete, ako potrošite milion evra na generisanje energije, dobiti samo polovinu radnih mesta koja biste dobili da ste ta sredstva uložili u energetska efikasnost.

To je dugoročna odgovornost vlade ili ćete dospeti u situaciju kao Velika Britanija kada je na vlast došla Margaret Tačer koja je pozatvarala rudnike, shvativši da nisu isplativi. Došlo je do socijalnih nemira a nekoliko tih rudarskih gradova nikada se nije oporavilo.

Vlada treba da prestane da poriče da je lignitu vreme prošlo. Niko neće za 20 godina da ulaže u lignit. Ljudi koji sada grade nove centrale na lignit otkriće da ta ulaganja, koja će platiti građani Srbije, neće biti isplativa.

Znaci su jasni: energetska efikasnost, vetar, solarna energija, decentralizacija energetska sistema (u smislu oslanjanja na što više različitih, manjih izvora i postrojenja umesto jednog velikog postrojenja). Tu treba da strateški ulažete. Ako ulažete u lignit tvrdeći da to radite zbog radnih mesta, ne činite nikakvu uslugu rudarima, životnoj sredini, a ni srpskoj privredi.

Da li mislite da su vlasti sklonije razvoju industrije uglja jer je to lakše rešenje?

Većina inženjera i centrala koji čine da energetska sistem funkcioniše ili se razvija potiču iz vremena Jugoslavije. Pristup energetici je staromodan i centralizovan i podrazumeva da je energija javno dobro i besplatna. Možete uključiti klima uređaj i otvoriti prozor, dok centralno grejanje non stop radi od pre neki dan do sledećeg aprila, bez obzira da li je toplo napolju ili ne. Takav pristup je beskoristan i nigde vas ne vodi.

Druga stvar je to što dobro poznaju ugalj i tehnologiju uglja. U različitim delovima regiona može se videti da kontrola nad ugljem vodi do korupcije. Kada kontrolišite ugalj, rudnik i termocentralu, stvarate dobar razrađenu ekonomsku šemu. Nijedna vlada nije još naučila kako da licencira Sunce ili vetar, čime gube kontrolu nad resursom.

Na Balkanu postoji i sklonost ka teorijama zavere, slično kao i kod nas u Irskoj pošto smo postkolonijala zemlja. Mislimo da, ako nam neko kaže da treba nešto da drugačije uradimo, da to radi iz nekog razloga znanog samo tamo nekome ko sedi u Briselu, ko će na kraju zaraditi a mi ispasti glupi. To tek ima mali udeo. Ovde se radi o golim interesima i time će morati da se pozabavi da bi se promenio energetska sistem.

Šta biste poručili građanima Srbije, kako mogu da doprinesu borbi protiv klimatskih promena i šta je ulog?

Imate pravo da glasate ali, kao što znamo, na Balkanu čini se da glasovi ne mogu da promene pravac. Mora doći do političkog sazrevanja. Srpski cilj za smanjenje emisija je pokazatelj nedovoljne političke zrelosti u vezi sa veoma ozbiljnim pitanjem.

Kao pojedinac, možete doprineti tako što ćete što više ići na posao peške, ići po decu pešice po lepom vremenu, jesti manje mesa jer i to podrazumeva manju potrošnju energije.

Za promenu energetska sistema potrebno je vođstvo vlade. Premijer je jasno reako da želi u EU 2020. a ako to želi, treba da preuzme vođstvo na planu životne sredine i energetike, čime će to i dokazati.

izvor: euractiv.rs